

घटक ८ राज्य घोरणाची मागदर्शक तत्वे *

भाग = ४

कालम = ३६ तें ५१

आथर्षाच्या १९३७ मधील राज्यघरने पासून.

* मागदर्शक तत्वांची वैशिष्ट्ये:

- १) घोरण आत्मताना आणी कायदे करताना राज्याने विचारान घ्यावयाचे आदर्श.
३६ कालम ⇒ कालम १२ प्रमाणेच राज्याची व्याख्या.
- २) यांचे सग १९३५ च्या कायद्यामधील सूचना पत्राची सम्य.
- ३) कायद्याकारादी राज्याची संकल्पना - व्याय, स्वतंत्रता, समता व वंशुत्व ही तत्वे प्रत्यक्षान
- ४) व्यायातधीन व्याययोजना नासत. केंद्र, राज्य, शिवे स्वाविक सरकारावर त्यांच्या अंमलबजावणीची सक्ती करता येत नाही.
- ५) मागदर्शक तत्वांमुळे कायद्याची घटनात्मक घटना ठरविण्यासाठी व्यायातधीन मदत होते.

* मागदर्शक तत्वांचे स्पर्ष्टीकरण:

आश्रयाबुलार ३ भागात वर्गीकरण.

१) सामाजिक तत्वे - समाजवादाची तत्वे.

- १) सामाजिक आर्थिक आणी राजकीय व्यायाद्वारे उत्पन्न, दर्जा, सोयी, सवलती आणी वंशी यांच्यातील विषमता कमी करणे. (कालम ३८)
- २) अ) उपजिविकेच्या पुरेशा साधनांचा हक्क
ब) आर्थिक संसाधनांची व्याय्य विभाजणी
क) स्वंपती व उत्पादन साधनांच्या केंद्रिकरणाने प्रतिबंध
द) समान काम समान वेतन
इ) सक्तीच्या जेशात्रणुकीविरुद्ध कामगार व मुलांचे आशेय व सामर्थ्याची जपणूक
फ) मुलांच्या आशेयपुणे विकासाची संघी यावावन शासकी (कालम ३९)
- ३) निःशुल्क कायदेशीर सेवा यांना चालना (कालम ४१ए)
- ४) चेकाटी, पृष्टधन, आजासण व अपंगत्व - काम, शिक्षण आणी सावजीविके मदत शासकी (४१)
- ५) काम आणी मातृत्वा संवंधी व्याय. (कालम ४२)
- ६) कामगारांना आवश्यक मोक्कल च्यांगले जीवनमान, सामाजिक, सांस्कृतिक संघी. (कालम ४३)
- ७) आर्थिक व्यवस्थापनामध्ये कामगारांचा सातभाग दुबिशिये करण्यासाठी उपघ. (कालम ४३ए)
- ८) वेवजाचा आणी जीवनाचा दर्जा - लट उवावणे सावजीविक आशेयान सुधारणा (कालम ४०)

गांधीवादी तत्वे :

राष्ट्रीय चळवळीच्या काळात गांधीजी मांडलेल्या पुनर्रचनेच्या योजनेचा व्यावृत्त व्यक्त लेखान.

- 1) ग्रामपंचायत संघटीत करणे - आवश्यक यादी, सत्ता व अधिकार देणे. (कलम 80)
- 2) कुटीरोद्योगाला चालना - (कलम 83)
- 3) लष्करी संस्था रद्द करणे व लोकशरी पद्धतीचे व्यवस्थापन चालना. (कलम 83 बी)
- 4) SC/ST/दुर्बल-शैशू व आर्थिक हितान चालना व अत्याच/शोकापासून संरक्षण (कलम 84)
- 5) आरोग्यास धान्य अन्नले पदार्थ व चेशे घेण्यास बंदी (कलम 80)
- 6) गांधी वासते, दुभ्रती जबाबते, ओझेवाळू जबाबते हत्येवर बंदी. (कलम 84)

उदारमतवादी - बुद्धीवादी तत्वे

- 1) संपूर्ण देशात समान जागरी कायदा (कलम 88)
- 2) नतेद - बालकांचे संगोपन व शिक्षण याची व्यवस्था (कलम 85)
- 3) आधुनिक / शास्त्रीय शोत्री व पशुपालन संघटीत करणे (कलम 82)
- 4) पशुवैद्यक सुधारणे, संरक्षण, वने व वन्यजीव संरक्षण (कलम 82 ए)
- 5) स्मारके, ऐतिहासिक वास्तू, वस्तू यांचे संरक्षण (कलम 85)
- 6) राज्यांच्या शासकीय संवासांमध्ये कार्यकारी विभागा व व्यायमपद्धत्या सिध्दता करणे (कलम 90)
- 7) आंतरराष्ट्रीय संधतता आणि सुरक्षा यांना चालना देणे (कलम 93)

नवी मातृदेशिक तत्वे :

82 वी घ-दु - 9506 -> नवीन चार तत्वांचा समावेश.

- 1) बालकांच्या विरोगी विनाशालाठी संधी (कलम 35)
- 2) कलम 35 ए.
- 3) कलम 83 ए.
- 4) कलम 82 ए.

85 वी घ-दु - 9506 - 9 तत्वांचा समावेश.

- 1) उत्पन्न, दजती, लोपी खवळती यांतील विघ्नता कमी करणे (कलम 35)

2002 - 16 वी घ-दु.

- 1) कलम 84 अध्ये बदल (अजादेत 6 ते 98 बालकांच्या शिक्षणाच्या संदर्भात)

2011 - 90 वी घ-दु.

- 1) 83 वी ए नवे कलम अंतर्भूत

* मार्गदर्शक तत्वे खासगीत कारणांसाठी उपयुक्त: *

- ① संघराज्यातील सर्व प्राधिकाऱ्यांज्या उद्देशाने सूचनापत्र
- ② ज्यायालयीसाठी दोषदत्तत्र
- ③ राज्यांच्या सर्व कृतींसाठी मंडळाची पारदर्शिता
- ④ व्याय, ज्ञानांय, यागता, वक्षता ह्या तत्वांच्या अंमलबजावणीसाठी तसेच
- ① सत्कारुण्यपक्ष वदसला तरी देशांतर्गत व परकीय घोरणात स्वयं सखता येणे.
- ② गुणभूत हक्कांसाठी पुस्तक
- ③ सत्कारुण्या कामावर विरयवण करणयासाठी विशेषांसाठी अदा.
- ④ सत्कारुणी कामकाजाच्या निकष - परीक्षण शक्य.

* गुणभूत हक्क व मार्गदर्शक तत्वे - विशेषांसाठी *

* मार्गदर्शक तत्वांज्या गुणभूत हक्कांप्रमाणे ज्यायालयांन उपायघोजना जाही.

→ चंपकाम दोरइशेजब खटला: (१९५१)

↳ हक्क आणी तत्वे यांच्यात विशेष असेल तर हक्क श्रेष्ठ.

→ गोलेकबाथ खटला (१९६७)

↳ गुणभूत हक्क देणे असुन संवेद गुणभूत हक्कांच्या संकोच करू शकत नाही अिना हिराबुन घेणे शकत नाही -

त्यागुळे संवेदकडून - २४वा घटनादुरुस्ती (१९७१)

दुरुस्ती व हिराबुन घेण्याचे अधिकार संवेदनांसाठी.

२५ वा घटनादुरुस्ती (१९७१) - कलम ३१ सीच्या राज्यघटनेत समावेश

३१ सी ⇒ कलम ३९ बी व ३९ जी मधील मार्गदर्शक तत्वांची अंमलबजावणी करण्यासाठी वजाविलेला कायदा कलम १४ व १९ व ३१ चे उल्लेखन लेखे म्हणून अर्थे अणारवाही

कलम: ३९ बी ⇒ सायजानिक हिसाच्या दृष्टीने समाजाच्या शैतिके यत्नाघवाची आठकी व निरक्षण सुनिश्चित करण्याच्या उद्दिष्टाने राज्य आपल्या घोरणाची आवणी करील.

३९ जी ⇒ सापत्तीचे व उच्चादेनाच्या संलाघवाचे समाजाल हाबीकारु असे केविकरणा संलग्न नाही या उद्दिष्टाने राज्य आपल्या घोरणाची आवणी करेल.

* या घोरणाची अंमलबजावणी करण्यासाठी हा कायदा आहे असे घोषित करणाऱ्या कोणत्याही कायद्यात नो या घोरणाची अंमलबजावणी करीत नसे म्हणून ज्यायालयान आप्ठाब देना येणार नाही

५६

भाग ४ वारंवारिक मासिक तर्के.

- ① सेवाप्रत्ये क्षिपुर्णा कलाजा SC ST जमातीच्या रुपाच्याच्या मासिक्या विद्यासत
घेतल्या जातीत (भाग १६ कलम ३३५)
- ② मातृभाषेपुन शिक्षण (आधिके अल्पतरुल्याक गयमीत पुर्वागा) प्राथ स्तरावरतीक
शिक्षण त्याच्या मातृभाषेपुन देल्याच्या प्रयत्ना राज्य करीत (भाग १४ कलम ३५०)
- ③ लिपी भाषेच्या प्रसार करणे हे कर्षरुपार्थे कल्पि (भाग १४ कलम ३५१)